ELSEVIER

Available online at www.sciencedirect.com

ScienceDirect

journal homepage: <http://www.elsevier.com/locate/kontakt>

Short communication

Přínos německé společnosti *Evangelisches Jugend- und Fürsorgewerk* k řešení problematiky imigrace

The contribution of the German organization “*Evangelisches Jugend- und Fürsorgewerk*” in addressing immigration issues

Jaroslav Hála *

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Ústav humanitních studií v pomáhajících profesích, České Budějovice, Česká republika

INFORMACE O ČLÁNKU

Received: 2017-06-26

Received in revised form:
2017-08-22

Accepted: 2017-09-29

Published online: 2017-11-21

Keywords:

Evangelisches Jugend- und
Fürsorgewerk
Protestant ethics
Immigrants
Integration
Projects

ABSTRACT

During its more than a hundred and twenty-year history, the German organization “*Evangelisches Jugend- und Fürsorgewerk*” has always devoted its Christian support to people in need. Today, its activities focus mainly on the area of inclusive nursery education, comprehensive assistance to children and youth in need, assistance to adults with disabilities, housing and related services for the elderly, and counselling for different target groups. In recent years, it has been a major contributor to the migration crisis management in Germany, particularly in Berlin. The theological and philosophical basis of all its activities is the love for God, manifested as a love for a particular suffering person. The activeness of the organization derives from the well-known Protestant work ethic. In German society, it advocates a position that grants legal and legally living immigrants the right to freely decide on the possibility of retaining the most diverse ties to their original communities. For the various phases of the integration of immigrants into a free democratic society, the organization is developing a number of diverse projects. Part of this paper is a brief description of good practice examples. The first, indicative phase, deals with the *Georg-Kriedte-Haus* project, which provides accommodation and the necessary stabilization for immigrants. The orientation phase is represented by the *Deutsch-Arabisches Zentrum für Bildung und Integration* a counselling and education facility. The *Familienzentrum Bisamkiez*, located in a panel housing estate in Potsdam, inhabited by several dozen people of different nationalities, best points out the wide range of activities characteristic of the third, integration phase. The aim of this contribution is to motivate university students in the humanity study programmes to gain personal experience from abroad for the future effective solution of immigration problems in the Czech Republic.

SOUHRN

Německá společnost *Evangelisches Jugend- und Fürsorgewerk* se v průběhu své více než stovacetileté historie vždy věnovala křesťanské pomoci potřebným lidem. Dnes je

* **Korespondenční autor:** PhDr. Jaroslav Hála, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Ústav humanitních studií v pomáhajících profesích, J. Boreckého 1167/27, 370 11 České Budějovice, Česká republika;
e-mail: jhala@zsf.jcu.cz; <http://dx.doi.org/10.1016/j.kontakt.2017.09.015>

Klíčová slova:

Evangelisches Jugend- und
Fürsorgewerk
protestantská etika
imigranti
integrace
projekty

její činnost orientována zejména do oblasti inkludovaného mateřského školství, komplexní pomoci potřebným dětem a mladistvým, pomoci zdravotně postiženým dospělým osobám, bydlení a navazujících služeb pro seniory a poradenství pro různé cílové skupiny. V posledních letech se významně podílí i na řešení migrační krize v Německu, především v Berlíně. Teologickým a filozofickým základem veškeré její činnosti je láska k Bohu, projevovaná jako láska ke konkrétnímu trpícímu člověku. Činorodost společnosti pak vyplývá z vyznávané protestantské pracovní etiky. Prosazuje v německé společnosti postoj přiznávající legální a v zákonnosti žijícím imigrantům právo na vlastní svobodné rozhodování o možnosti ponechat si nejrozmanitější vazby na svoji původní komunitu. Pro jednotlivé fáze začleňování imigrantů do svobodné demokratické společnosti rozvíjí prezentovaná společnost celou řadu projektů. Součástí studie je proto i stručná deskripce příkladů dobré praxe. Pro první, orientační fázi je vybrán projekt *Georg-Kriedte-Haus*, zajišťující ubytování a potřebnou stabilizaci imigrantů. Fáze orientační je reprezentována poradenským a edukačním zařízením *Deutsch-Arabisches Zentrum für Bildung und Integration*. Na širokou škálu činností charakteristických pro třetí, integrační fázi poukazuje nejlépe *Familienzentrum Bisamkies*, nacházející se na panelovém sídlišti v Postupimi obývaném lidmi několika desítek různých národností. Cílem příspěvku je především motivovat zájem vysokoškolských studentů humanitních oborů o získávání osobních zahraničních zkušeností pro budoucí účinné řešení migračních problémů v České republice.

© 2017 Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta.
Published by Elsevier Sp. z o. o. All rights reserved.

*„Musíme se dívat do jejich tváří a naslouchat
jejich příběhům.“*

Papež František v Kongresu USA 24. 9. 2015

Úvod

Od roku 2009 rozvíjí Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (dále jen ZSF JU) smluvní spolupráci s německou společností *Evangelisches Jugend- und Fürsorgewerk* (dále jen EJF). V rámci této mezinárodní kooperace mají studenti jedinečnou možnost studijních pobytů v nejrůznějších, ale vždy špičkově vybavených a vzorně organizovaných zdravotně sociálních a výchovně terapeutických zařízeních hostitelské organizace. Migrační krize, kterou celá Evropa včetně Německa již několik let prochází, orientovala aktivity EJF i do této, celospolečensky vysoce významné oblasti. Smyslem předkládané práce je zejména motivovat další vysokoškolské studenty (s nezbytnou kvalitní znalostí německého jazyka) k získávání nezastupitelných zahraničních zkušeností pro budoucí osobní angažování se při řešení problematiky imigrace v České republice.

Metodika a charakteristika souboru

Článek prezentuje výzkum, který lze spolu s Nakonečným [1] klasifikovat jako deskriptivní. Popisuje fenomén specifického přínosu EJF k pomoci imigrantům při jejich integraci do německé společnosti. Metodika výzkumu vychází z obsahové analýzy dokumentů (relevantních starších i současných literárních pramenů, tištěných a elektronických informačních materiálů produkovaných v posledních

pěti letech zkoumanou institucí), ale především z celé řady strukturovaných pozorování a nestandardizovaných rozhovorů vykonaných autorem studie v průběhu uplynulého desetiletí (naposledy v rámci studijní cesty do Berlína – v rámci projektu Erasmus – ve dnech 11.–14. června 2017) jak s předními představiteli EJF, tak i s četnými řadovými realizátory jednotlivých konkrétních projektů.

Nástin historie a současnost EJF

V 19. století otrásl evropským kontinentem války a sociální revolty. Nastupující průmyslovou revoluci doprovázely zvláště v Německu hluboké společenské přeměny. Rychle narůstal počet pracovníků v průmyslu, který převýšil deset milionů. Do Berlína a dalších překotně rostoucích měst se stěhovaly především mladé rodiny. Nové výrobní technologie svými požadavky na pracovní kvalifikaci vedly k výrazné sociální stratifikaci tehdejší německé společnosti. Ve velké části obyvatelstva narůstala bída a s ní spojená kriminalita. Zvyšoval se počet zanedbávaných, v hmotné i morální nouzi živořících dětí a mladistvých [2].

Tristní realita života značné části německé mládeže nemohla nechat lhostejnými zvláště představitele křesťanských církví [3]. V Německu v tomto období nastal prudký rozvoj *Rettungsbewegung* – hnutí usilujícího o výstavbu „záchranných domů“. V čele této „vnitřní misie“ evangelické církve stanul hamburský teolog a učitel Johann Hinrich Wichern. V roce 1840 tak v Německu existovalo již 36 výchovných ústavů tohoto typu, ke kterým do roku 1848 přibýlo dalších 24, do roku 1860 pak ještě 100. Finanční oporu pro tyto domy představovaly výnosy z jejich vlastní hospodářské (převážně zemědělské a zahradnické) činnosti, sponzorské dary a rovněž dobrovolné příspěvky členů příslušné církevní komunity [4]. Edukace chovanců byla od počátku založena na k dětem citlivé a přátelské pedagogice [5].

Od sedmdesátých let 19. století narůstalo v souvislosti se zhoršující se ekonomickou situací [6] redukční působení státu na výchovné ústavy, což centrální orgány evangelické církve vnímaly pozorně a se vzrůstajícími obavami. Rozhodly se čelit těmto tendencím výraznější integrací svých vlastních sil a finančních prostředků. Počátkem devadesátých let byl propracován návrh statutu budoucího společenství a 4. prosince 1894 na speciální konferenci v Berlíně konstituován *Branderburgischer Rettungs- und Hilfsverein*, přímý předchůdce dnešní společnosti *Evangelisches Jugend- und Fürsorgewerk* [7].

V následujících letech procházel vzniklý spolek, prozíravě a obratně vedený agráříkem a politikem A. W. Hennigem, pastorem F. E. Braunem, jejich spolupracovníky a pokračovateli, mnoha složitými peripetiemi, aniž by se někdy zpronevěřil svému původnímu jedinečnému poslání. Silný příklon k víře v boží prozřetelnost pomohl zejména v čase první i druhé světové války jeho profesionálním i dobrovolným pracovníkům překonat nejzávažnější problémy a od roku 1945 znovu začít původně šťastně založenou formu naplňovat bohatým a blahodárným obsahem [8].

Ve válkou zničené a posléze politicky a hospodářsky rozdělené zemi to nebylo jednoduché. Přesto misijní práce evangelické církve v tomto směru nadále pokračovala, a to především na celém území Berlína a Braniborska. Kvalitativní změnu podmínek pro další rozvoj představovalo v šedesátých letech získání šestnáctihektarového(!) pozemku na severu Berlína, na kterém je od té doby postupně velkoryse budováno *Diakoniezentrum Heiligensee*. To umožnilo nastoupit cestu značného rozšiřování spektra poskytovaných služeb podle věku a různých potřeb klientů [9].

Po pádu Berlínské zdi a sjednocení Německa došlo rovněž ke spojení „východoněmecké“ a „západoněmecké“ větve vnitřního misijního úsilí německé evangelické církve. Tento pohyb byl představiteli hnutí označován jako „*Zurück zu den Wurzeln*“/„*Zpátky ke kořenům*“. Zvláště pro území bývalé NDR to přitom znamenalo značný příliv finančních prostředků umožňující důstojně dostát novým úkolům a výzvám v terapeutické, sociální a edukační péči o potřebné spoluobčany.

V současné době vlastní EJF celkem 120 nejrůznějších zařízení, a to v Berlíně, Braniborsku, Dolním Sasku, Severním Porýní-Vestfálsku, Sasku-Anhaltsku, Durynsku, Bavorsku, Polsku a Česku (v Chebu vyvíjí od roku 2005 svoji sociální a edukační činnost společný česko-německý projekt – obecně prospěšná společnost *Útočiště/Fluchtpunkt*; v dozorčí radě má ZSF JU své zastoupení). Pro EJF se s plným osobním nasazením angažuje 4 000 profesionálních a dobrovolných pracovníků, kteří trvale či občasně pečují o celkem 15 000 potřebných osob [10, 11]. Úsilí společnosti je aktuálně směřováno do šesti nejdůležitějších oblastí:

- inkudované mateřské školství (*Kindertagesstätten/Kitas*) [12];
- komplexní pomoc potřebným dětem a mladistvým (včetně evropsky unikátního projektu „*Menschen statt Mauern*“/„*Lidé místo zdí*“ zaměřeného na zabránění nadbytečného vazebního/vězeňského řešení delikvence mladistvých) [13, 14];
- pomoc zdravotně postiženým dospělým osobám [15];
- bydlení a navazující služby pro seniory [16];

- poradenství a edukace pro různé cílové skupiny [17];
- pomoc imigrantům [18].

Naposled uvedené oblasti je v EJF věnována zvýšená pozornost teprve v posledních několika letech v souvislosti s migrační krizí. Koordinací této iniciativy byl pověřen zkušený manažer Ewald Möller (do té doby vedoucí edukačně poradenského projektu EJF podporovaného Česko-německým fondem budoucnosti *Sozialakademie Haus Silberbach*), který je české odborné veřejnosti znám např. ze svého vystoupení na mezinárodní konferenci *Lidská práva v proměnách času* konané na ZSF JU dne 13. 11. 2012 [19]. Pod jeho pečlivým a důsledným vedením rozvinula EJF v krátké době širokou škálu sociálních, poradenských a edukačních služeb konkrétně cílených na specifickou imigrační klientelu [20].

Filozofie EJF ve vztahu k imigraci

Křesťanská sociální etika, která je teologickým a filozofickým základem všech činností EJF, je založena na víře v Boží dar přicházející spásy. Jako lidská odpověď na tento dar je požadována láska k Bohu, projevující a osvědčující se jako láska k člověku, ke konkrétnímu bližnímu. Adresátem takové lásky může být kterýkoliv člověk, s nímž se setkáváme. Rozhodující je pouze jeho nouzový stav, potřebnost.

V křesťanské perspektivě má být společnost uspořádána tak, aby minimalizovala bídu, nedostatek, utiskování, vykořisťování, násilí a válečná řešení problémů [21, 22]. Víra v takto spravedlivý svět dodává lidem sílu adekvátně tomu se chovat a na utváření budoucnosti se dle svých možností aktivně podílet [23].

Nelze v těchto souvislostech nepřipomenout nadčasovou výzvu T. G. Masaryka, jasně edukativně vyjádřenou v závěrečné pasáži spisu *Ideály humanitní* [24]. V jeho interpretaci „... mistr nedává jiné rady než: *měj lidi rád!*“. V přístupu k Ježíšovu odkazu nabádá Masaryk k vlastnímu intenzivnímu prožití, emočnímu i kognitivnímu přijetí této myšlenkové esence ve vztahu k reálnému současnému světu, který ve své rozrůzněnosti každého jednotlivého člověka obklopuje a on je jeho organickou součástí. Jde o problematiku, která se v současných modelech psychické regulace chování označuje jako ego-vztažná motivace, s akcentem na tvorbu hodnotového systému osobnosti a s ním souvisejících kreativních aktivit člověka [25]. Povzbudivá a podnětná je v těchto intencích i Masarykova poznámka o tom, že není vždy nezbytně nutné hledat či přímo vymýšlet – konstruovat nová a nová řešení pro problémy života. Mnohá „stará“ řešení jsou dobrá a správná, pokud je ovšem chápeme v nových souvislostech měnícího a rozvíjejícího se světa.

Rovněž významný český (moravský) psycholog Jaro Krivohlavý považuje postoj lásky za nejdůležitější při hledání smysluplnosti lidské existence [26].

Evangelické církve i jimi utvářené a spravované organizace (tedy také EJF) patří do protestantského náboženského hnutí vzešlého z církevní reformace. Protestantská pracovní etika klade zvýšený důraz na individuální úsilí každého jednotlivého věřícího – v podstatě od něj požaduje tvrdou smysluplnou práci, a to ve spojení se skromností i dalšími žádoucími osobnostními kvalitami [27]. Nelze

lépe než takto lakonicky charakterizovat absolutní většinu profesionálních i dobrovolných pracovníků EJF. Opakovaně jsem se o tom přesvědčoval při četných pracovních i společenských kontaktech s nimi v průběhu posledního desetiletí.

Se stejnou vehemencí jako v tradičně saturovaných oblastech pomoci se EJF angažuje i v práci s imigranty přicházejícími do Německa. Pastoračně i občansky tak reaguje na nové společenské výzvy začátku třetího milénia [28].

Na rozdíl od řady východoevropských států má Německo letité zkušenosti s bohatým přílivem imigrantů, zejména z Turecka. Proto nemůže překvapit, že zde existuje i vyspělá myšlenková reflexe této problematiky.

Již před deseti lety se v *Evangelische Akademie Bad Boll* konala konference *Jugendliche mit Migrationshintergrund als Opfer und Täter*, která se sice cílově zabývala delikventcí mladistvých imigrantů, nabídla však svým účastníkům i širší zasvěcený pohled do historie a psychosociálních souvislostí imigrace. Vlajkovou lodí celého jednání bylo vystoupení profesora Stefana Gaitanidese působícího na *Fachhochschule Frankfurt am Main* v institutu *Soziale Arbeit und Gesundheit*. S výslovným souhlasem referujícího jsem českou odbornou veřejnost podrobně písemně seznámil s jeho myšlenkami pronikavě předjímajícími problémy nastupující migrační krize a naznačujícími jejich možná kreativní řešení [29].

Německá společnost (a dnes je v Evropě zřejmé, že nikoli pouze ona) přijala *Kulturkonflikt* jako univerzální vysvětlující princip všech obtíží spojených zejména s mladými imigranty. To má za následek přesouvání viny za vznik a šíření konfliktů výhradně na rodiny imigrantů. Jsou to přece ony, které svou nevstřícnou a zastaralou výchovou vhnávají své potomky do neúspěšného, nešťastného a následně delikventního života v hostitelské zemi.

Imigranti povětšinou dlouhodobě zaujímají nejnižší pozice na trhu práce. Pracovní zatížení bývá nadprůměrné, časový prostor k rodinnému životu minimální. Důsledkem je značná redukce pestrosti života a destrukturalizace všedního dne rodiny.

Imigrace s sebou zpravidla nese ztrátu dosavadní vedoucí pozice muže v rodinné hierarchii. Z postavení „pána“, ať už v rodině, nebo na vlastním pozemku, či v řemeslnické dílně, se náhle ocitá v podřízeném postavení. Navíc se otec, který v domovské zemi plně ovládal a navenek reprezentoval celou rodinu, v důsledku migrace ocitá v infantilní závislosti na sociálních pracovnících, případně i na vlastních dětech, které často rychleji a lépe než on ovládnou nový jazyk. Ponížení a hořkost z této frustrace se tak snadno transformuje do pocitu nenávisti vůči představitelům majority. Snižuje se tak i šance na to, aby se s nimi synové pozitivně identifikovali (ti ovšem jejich potlačovanou agresivitu podvědomě přejímají).

V postmoderní euroamerické civilizaci, orientované na výkon a spotřebu, přicházejí rozhodující podněty pro utváření osobní identity a přijetí sociální role dospělého především ze zaujímaného profesního a konzumního statusu, a nikoli z tradičního sociálně-morálního milieu [30]. Je zatím od šedesátých let minulého století až do dnešní doby německou (i celoevropskou) realitou, že děti imigrantů (a to i ve druhé, případně třetí generaci) naplňují své vzdělávací ambice převážně ve směru odpovídajícímu našim

středním odborným učilištím, kdežto náročná gymnaziální a následná vysokoškolská studia spolehlivěji připravující pro společensky žádoucnější a oceňovanější profese zůstávají výsadou dětí z většinové společnosti (u nás se zdá, že se tomuto trendu začínají vymykat vietnamské děti). Takže zatímco aspirace dospívajících imigrantů na dosahování životních standardů obvyklých v majoritě rychle narůstají, skutečné šance na jejich realizaci mizí v nedohlednu. S naléhavostí pak před nimi vystupuje otázka, zda se vůbec vyplatí v dlouhém časovém horizontu usilovat o perspektivu, která vlastně představuje jen prostou reprodukci, anebo raději využít možnosti vydělat „rychlé peníze“ na drogovém či jiném pochybném trhu. Mnozí dospívající imigranti tak prostřednictvím riskantních akcí dosahují pocitu, že ze společenského dění nejsou vyčleněni, naopak se ocitají v jeho samotném středu.

Omezené možnosti zdravého vývoje psychosociální identity způsobují u mladých mužů s imigračním pozadím regresi, jdoucí až na samou podstatu jejich osobní důstojnosti. Tou je tradicionalisticky pojatá genderová identita (obdobné problémy nacházejí výzkumníci v České republice u romské populace [31]). Jestliže ji nelze dobře prosazovat a uplatňovat prostřednictvím školského a následně profesního výkonu a úspěchu, je to přece možné učinit i jinak, a sice provokujícím chováním, ztřeštěnými akcemi, skupinovou kohezí, fyzickou silou. Imigranti druhé a třetí generace jsou při utváření své identity mnohem více než jejich rodiče odkázáni na hodnocení většinovou společností. V průběhu dětství a dospívání totiž u nich nastala změna vztažné skupiny. V mateřské nebo základní škole bylo jejich přáním neodlišovat se a být ostatními uznáván. Pokud tato tužba byla dlouhodobě deprivována, mohla znovu nastat změna vztažné skupiny. Nezbytnou evalvací svého ega pak získávají od kamarádů v etnicky spřízněném gangu, bojují o svou „čest“ s rivalitními klikami, případně si zážitky bezvýznamnosti a bezmocnosti kompenzují šikanováním bezbranných obětí pocházejících z většinové společnosti.

Pro další vývoj soužití imigrantů s občany Německa i celé Evropské unie má rozhodující význam správná volba uplatňované filozofie práva. Přes všechny dosavadní protipohyby naštesti narůstá síla humanizujícího hnutí žádajícího akceptovat většinovou společností status imigrantů stručně a výstižně symbolicky vyjádřený termínem *Doppel-pass* (obdobu tohoto přístupu nalézáme v bilingvní výchově dětí v některých rodinách). Vychází z *beethovenovského poselství* o bezvýhradném přijímání všech, kteří legálně žijí v nové zemi v souladu s jejími zákony a současně si chtějí ponechat nejrozmanitější vazby na svoji původní komunitu [32]. A právě křesťanské církve se v Německu a celé dnešní Evropě odvážně, prozíravě, s nezbytnou dlouhodobou trpělivostí a pracovitostí angažují v prosazování této koncepce a v překonávání škodlivých, nekonstruktivních postojů [33, 34].

Příklady dobré praxe

V roce 2013 reagovala EJF na prosby politické a státní reprezentace a rozhodla připojit ke svým dosavadním pracovním oblastem také pomoc imigrantům přicházejícím do Německa ze Sýrie, Afganistanu, Iráku i řady dalších zemí. Poskytuje jim praktickou profesionální i dobrovolnickou

pomoc a podporu při zajištění ubytování, zdravotnické, zásobovací, sociální, poradenské a edukační péče, a to v Berlíně a Braniborsku. Její aktivity jsou přitom vždy vedeny snahou utvářet imigrantům co možná nejširší prostor pro jejich svobodné rozhodování a jednání. Bez této svobody nelze dle přesvědčení pracovníků EJF integrační šanci v německém i celoevropském prostředí úspěšně realizovat [35].

Němečtí teoretici a praktici zabývající se imigrací rozdělují období od příchodu imigrantů do jejich pracovního a společenského začlenění na tři fáze:

1. příchozí;
2. orientační;
3. integrační [36].

V počáteční fázi, charakterizované otázkami „*Kde to jsem?*“, „*Kde se mohu zastavit a nalézt klid?*“, jde především o pomoc při uspokojování základních životních potřeb [37]. Náleží sem vedle řádné registrace příchozích imigrantů poskytnutí první zdravotnické, případně i psychologické pomoci, zajištění pitného režimu a stravování, vhodného oblečení a důstojného (třebaže zatím nouzového) ubytování. Vzorovým příkladem zařízení EJF, které lze zařadit do této fáze pomoci, je *Georg-Kriedte-Haus* [38].

V berlínské čtvrti Tempelhof byl na více než půlhektarové ploše velkorysou přestavbou bývalého domu pro seniory a dřívější věznice pro mladistvé delikventy vybudován objekt sestávající ze čtyř obytných domů, „*Dětského domu*“, nezbytných doplňkových budov a zahrady, který od června roku 2015 poskytuje imigrantům celkem 265 ubytovacích míst.

Ve vstupní části hlavního domu (*Haus 1*) se nachází recepce, dále jsou v přízemí umístěny pracovny sociálních pracovníků, velký sál pro komunitní akce, jakož i další funkční prostory. Dva domy (*Haus 1* a *Haus 3*) jsou jednoposchodové a disponují celkem dvaatřiceti dvoulůžkovými a šesti trojlůžkovými pokoji. V dalším domě (*Haus 2*) jsou v přízemí kanceláře vedení a správy zařízení. Dům je třípatrový s celkem 112 lůžky ve dvou- a třípokojovém provedení, dále pak s rodinnými byty pro maximálně 6 osob. Čtvrtý dům (*Haus 4*) má ubytovací kapacitu 97 osob, a to ve čtyřech poschodích s osmadvaceti třílůžkovými pokoji a opět rodinnými byty. Ve všech domech se v každém patře nachází standardně vybavená společná kuchyně. Všechny ubytovací jednotky mají vlastní WC, většina z nich i vlastní sprchový kout. Dům věnovaný edukačním a rekreačním činnostem s dětmi má v přízemí i v prvním patře podobu velké herny, vybavené moderními didaktickými a společenskými hrami, dále jsou zde umístěny rozmanité prostory pro individuální i skupinovou práci s dětmi.

V době mé přítomnosti dne 13. června 2017 (podytám, že nic nebylo připraveno, vyžádal jsem si tuto návštěvu až „na poslední chvíli“) vládl v celém objektu klid a pořádek, nápadná byla slušnost a úsměvnost v mezilidských vztazích. V dětské zóně si za pečlivé spoluúčasti dvou výchovných pracovníků (muže a ženy) spokojeně v budově i před ní hrálo asi patnáct předškolních dětí (dětí školou povinné se dle vyjádření vedoucí zařízení nacházely v blízkých berlínských školách). Přístup do areálu byl zcela volný, celý objekt je však po čtyřiaadvacet hodin pečlivě strážěn, a to i ve spolupráci s policií.

Hlavním cílem projektu je komplexně stabilizovat registrované legální imigranty (řada z nich po své strastiplné cestě do Německa trpí různými somatickými i psychickými problémy včetně posttraumatické stresové poruchy; finanční náklady na jejich nezbytné lékařské ošetření přebírá stát) a umožnit jim tak plynulý přechod do druhé fáze [39, 40, 41].

Orientační fáze (může být dále členěna na časové úseky I a II, avšak vzhledem k výrazné individualizaci imigračních kazuistik a interferenci jednotlivých činností nepovažuji tuto detailizaci za prakticky účelnou) je již spojena s otázkami typu „*Jak to chodí v Německu?*“, „*Kde najdu práci a bydlení?*“, „*Kde se mohu naučit německy?*“, „*Mohou zde moje děti studovat?*“. Jedná se o období, kdy do popředí vystupuje poradenská a edukační činnost hostitelské země. EJF se tohoto úkolu ujala s příkladnou německou systematickostí, přesností a organizovaností. Skutečným středobodem jejího úsilí v tomto směru se stalo *Deutsch-Arabisches Zentrum für Bildung und Integration* (dále jen DAZ). Vzniklo jako společné dílo EJF a arabských imigračních organizací, vyvíjejících svoji činnost nejvýrazněji v berlínské čtvrti Neukölln, tedy v místě, kde postupně vzrůstal podíl arabského obyvatelstva (historickou zajímavostí je to, že se v blízkosti DAZ nachází *Böhmische Strasse* s nepřehlédnutelnými pozůstatky české historické architektury, vytvořené zde našimi pobělohorskými exulanty). DAZ postupně od svého založení v roce 2008 rozvinulo celou řadu projektů a programů pro všechny věkové kategorie [42].

Integrované sociálně-právní poradenství a doprovod pro imigranty je prováděno každý všední den v době od 10 do 15 hodin. Při své návštěvě v úterních dopoledních hodinách jsem v dvouposchodově renovované budově DAZ pozoroval čilý pracovní ruch. Neustále přicházeli četní návštěvníci – mladiství, dospělí i starší, muži a ženy. Trpělivě se usazovali v centrální čekárně, odkud se brzy rozcházeli do jednotlivých poradenských prostorů. Zde se jim individuálně věnovali poradenští pracovníci dle požadované specializace (zaměstnanost, bydlení, edukace a další). Po poradě odcházeli s lístky, na nichž měli potřebné adresy a poznámky, s informačními brožurkami (*Willkommen in Berlin*, *Orientierungskompass für Flüchtlinge in Berlin-Neukölln*, *Kleiner Wegweiser für Geflüchtete in Berlin*, *Arbeiten in Deutschland*, *Coaching für alle Berufe* a další, všechny ve výborné obsahové i formální kvalitě, v německé a arabské jazykové mutaci), případně v doprovodu příslušných sociálních pracovníků k dalšímu, již přímému jednání s úřady, institucemi či potencionálními zaměstnavateli. Je zřejmé, že zejména hledání vhodného trvalého bydlení podporované výsostně seriózním partnerem, kterým EJF, reprezentované DAZ, bezpochyby je, má i svůj preventivně kriminologický aspekt. Na nezkušenosti imigrantů, jejich neznalosti německých poměrů a jazyka se totiž pokoušejí parazitovat nejružnější podvodníci, bohužel často i s arabským imigračním zázemím. Specifický projekt *Manarah/Maják*, který je v DAZ psychologicky prozíravě veden pracovníkem rovněž arabského původu, si klade za cíl těmto excesům předcházet, případně zabraňovat [43].

Kurzy německého jazyka jsou konány každý týden, vždy v pondělí, středu a pátek od 9 do 12 hodin. Měl jsem možnost nahlédnout do standardně vybavené jazykové učebny, kde ve snaživém dialogu s německou lektorkou setrvalo

dvanáct mužů a žen různého věku a etnika. Obdobné kurzy jsou připravovány a realizovány i pro děti imigrantů.

Projekt *Al Nisa* je zaměřen na evalvací a rozvíjení samostatnosti žen. Frekventantky se setkávají v pracovní dny v době od 10 do 18 hodin při arteterapeutických, relaxačních a antistresových aktivitách.

Projekt *Willkommen in Neukölln* nabízí dospělým, dospívajícím i dětským zájemcům široké spektrum poradenských, vzdělávacích a volnočasových činností, a to ve více jazykových mutacích. Poradenství se věnuje zejména tématům Zdraví, Trauma, Bydlení, Právo a Vzdělávání.

Důležitým doplňkem v celém systému práce DAZ s imigranty je projekt *Elternbezogene Einzelbetreuung*. Psychotherapeuticky se zde jednotlivě i skupinově pracuje s mladistvými delikventy a jejich rodiči, akcent je kladen na posilování vnitrorodinných vztahů.

Vhodný příklad zařízení EJF plní zejména úkoly příznačné pro třetí, integrační fázi je *Familienzentrum Bisamkiez* nacházející se v Postupimi. Je dislokováno na revitalizovaném panelovém sídlišti, které jako by z oka vypadlo českobudějovickému sídlišti Máj. Svůj pohled na ně jsem si upřesnil až po informaci, že zde žije 60(!) různých národností.

Centrum pro rodinu je zcela neformálním místem klidu a pohody, umožňujícím nejrůznější setkávání rodin nově přicházejících imigrantů i sídlištních „starousedlíků“. Pestrá nabídka programů je členěna následovně:

Schwangerenberatung/-konfliktberatung je poradenský klub, jehož smyslem je formou besed a výměny zkušeností připravovat mladé ženy na nastávající období komplexní péče o novorozence i možné konflikty v partnerských vztazích.

Eltern-Kind-Gruppen jsou dle věku dětí (kojenecký, batolecí, předškolní) specializované, převážně hrové skupiny rodičů s dětmi – k tomuto účelu je zařízení výborně vybaveno jak ve svých vnitřních, tak i vnějších (zahradních) prostorech.

Program *Bewegung und gesunde Ernährung* obsahuje (pravidelné i jednotlivé) sportovní akce, společné vaření rodičů s dětmi i samostatné kurzy přípravy jednoduchých jídel dětmi.

Familienbildung působí edukativně na rodiče, ať již nabízí kurzy pozitivní výchovy, první pomoci při úrazech dětí, šití, nebo třeba jen besedy při kávě s různými specialisty.

Velmi oblíbené a hojně navštěvované jsou akce typu *Frühstückbuffet*, při kterých se na trávníku usazují celé rodiny, společně snídají a v rozhovorech navazují první kontakty se sídlištními sousedy.

Centrum zaměstnává tři profesionální pracovnice a úspěšně se snaží stále rozšiřovat okruh svých dobrovolných spolupracovnic a spolupracovníků.

Závěr

Po vzniku migrační krize se německá premiérka Angela Merkelová obrátila na své spoluobčany s prohlášením „*Wir schaffen das*“/„*My to dokážeme*“. Moderní Německo, silný, sebevědomý, demokratický stát, má k úspěchu i v této oblasti všechny potřebné ekonomické a personální před-

poklady. Disponuje vyspělou, dobře financovanou sítí specializovaných služeb, založenou na pevném propojení velkého množství schopných a angažovaných profesionálních a dobrovolných pracovníků. EJF zaujímá v tomto systému významné místo. Považuji proto za logický a společensky naléhavý požadavek monitorovat a kriticky i v České republice přejímat osvědčené německé zkušenosti, a to zejména formou dlouhodobých stáží vysokoškolských studentů humanitních směrů v konkrétních terapeutických a edukačních zařízeních této společnosti.

Konflikt zájmů

Autor prohlašuje, že si není vědom žádného konfliktu zájmů týkajícího se uvedeného příspěvku.

L I T E R A T U R A

- [1] Nakonečný M. Sociální psychologie. Praha: Academia; 2009.
- [2] Cobbers A. Berlin. Die Geschichte. Berlin: Jaron Verlag GmbH; 2007.
- [3] Vyznání víry církve. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta; 1999.
- [4] Stülpnagel J, Morgenstern W. 120 Jahre EJF. Soziale Arbeit in drei Jahrhunderten. Berlin: EJF; 2014.
- [5] Kádner O. Dějiny pedagogiky III. Praha: Dědictví Komenského; 1912.
- [6] Müller H, Vollrath H, Krieger KF. Dějiny Německa. Praha: Nakladatelství Lidové noviny; 1995.
- [7] Stülpnagel J. 120. Jubiläum der Rettungshausgesellschaft, aus der das EJF entstanden ist. EJF Aktuell 2015;(1):5.
- [8] Bookhagen R. Die evangelische Kinderpflege und die Innere Mission in der Zeit des Nationalsozialismus. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht; 2002.
- [9] 50 Jahre Diakoniezentrum Heiligensee. EJF Aktuell 2016;(1):16–17.
- [10] Die Einrichtungen der EJF gemeinnützigen AG im Überblick. EJF Aktuell 2016;(1):2–3.
- [11] Das EJF im Überblick 2017/2018. Berlin: EJF; 2017.
- [12] Stülpnagel J, Milde S. Spracherwerb als Grundlage für die Teilhabe am gesellschaftlichen Leben. EJF Aktuell 2015;(2):6–7.
- [13] Hála J, Krell W, Möller E. Quo vadis poena. Praha: Triton; 2014.
- [14] El Zaher R, Friedrich J, Klawe W, Pleiger D. Menschen statt Mauern. Evaluation der Jugendhilfeeinrichtung zur Abwendung von U-Haft in Frostenwalde. Baden-Baden: Nomos Verlag; 2003.
- [15] Stülpnagel J. Die Lebensräume im Diakoniezentrum Heiligensee. EJF Aktuell 2015;(2):10–11.
- [16] Posler M. Pflege ohne Zeit ist ungepflegt. EJF Aktuell 2014;(1):22–3.
- [17] Mehner M. Beratung ist ein langwieriger Prozess. EJF Aktuell 2014;(1):14–15.
- [18] Stülpnagel J, Milde S. „Wir schaffen das“. EJF Aktuell 2015;(2):16–18.

- [19] Rosková L. (Ed.). Sborník příspěvků. II. ročník mezinárodní konference Lidská práva v proměnách času. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta; 2013.
- [20] Möller W. Wohnheim, Beratungsstelle und Wohnverbund für Flüchtlinge. *EJF Aktuell* 2014;(1):13.
- [21] Felmborg B. Weltmacht Religion. Evangelische Aspekte. Die Zeitschrift der Evangelischen Akademikerschaft in Deutschland 2017;27(2):10–11.
- [22] Anzenbacher A. Křesťanská sociální etika. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury; 2004.
- [23] Džuka J, Dalbert C, Schmitt M. Viera v spravodlivý svet a jej ochranná funkcia vo vzťahu k subjektívnej pohode: výskum špecifických kopingových reakcií. *Československá psychologie* 2013;57(1):64–72.
- [24] Masaryk TG. Ideály humanitní. Praha: Melantrich; 1968, s. 62.
- [25] Nakonečný M. Motivace chování. Praha: Triton; 2014.
- [26] Křivohlavý J. Psychologie smysluplnosti existence. Otázky na vrcholu života. Praha: Grada; 2006.
- [27] Hnilica K, Radová L. Rasismus? Postoje? Ideologie? K determinantám etnických stereotypů. *Československá psychologie* 2013;57(2):144–61.
- [28] Hirtlová P. Migrační krize jako nástroj politického kapitálu. In: Rosková L. (ed.). Sborník příspěvků. VI. ročník mezinárodní konference Lidská práva v proměnách času. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta; 2017.
- [29] Hála J. Bolest a naděje vězení. Penologické eseje. Praha: Triton; 2007.
- [30] Petrusek M. Společnosti pozdní doby. Praha: Sociologické nakladatelství; 2006.
- [31] Kajanová A. a kol. [Ne]rovnosti v romských rodinách. Praha: Nakladatelství Lidové noviny; 2015.
- [32] Unger M. Pro & Kontra: Kopftuch. *Journal der vereinten evangelischen Mission* 2017;(2):13.
- [33] Kouřilová S. Jedinec v meziskupinových vztazích: od sociální kategorizace k předsudkům. *Československá psychologie* 2011;55(1):12–24.
- [34] Klicperová-Baker M, Košťál J. Diverzita či odlišné chování? Sekundární analýza postojů k menšinám v České republice a Evropě. *Československá psychologie* 2012;56(4):297–314.
- [35] Der Arbeitsbereich „Migration und Flüchtlingshilfe“ beim EJF; 2015. [online] [cit. 2017-05-29]. Dostupné z: <http://www.ejf.de/arbeitsbereiche/fluechtlingshilfe.html>
- [36] Saxinger M. Vernetzte Angebote vom Einstieg bis zur Integration. *Forum Strafvollzug. Zeitschrift für Strafvollzug und Straffälligenhilfe* 2017;66(2):98–102.
- [37] Smékal V. Pozvání do psychologie osobnosti. Člověk v zrcadle vědomí a jednání. Brno: Barrister & Principal; 2012.
- [38] Migration und Flüchtlingshilfe. Berlin: EJF; 2017.
- [39] Olišarová V, Tóthová V, Brabcová I. Determinanty zdraví imigrantů. *Kontakt* 2014;6(1):3–11.
- [40] Smolík P. Duševní a behaviorální poruchy. Praha: Maxdorf; 2002.
- [41] Levy G. Wie Vorankommen auf Treibsand. Aus der Praxis psychosozialer Arbeit mit MigrantInnen. Evangelische Aspekte. Die Zeitschrift der Evangelischen Akademikerschaft in Deutschland 2017;27(2):29–31.
- [42] Möller E. Mit Sicherheit willkommen. In: *EJF – Jahresbericht 2015/16*. Berlin: EJF; 2017.
- [43] Hannemann S. Verbraucherschutz für Flüchtlinge – das „Manarah-Projekt“. *EJF Aktuell* 2016;(2):29.